

BLOGI

Blogi: Hätärahoituksen kriteereinä vakavaraisuus, vakuuskelpoisuus ja rahapolitiikan tavoitteet

Rahoitusvakaus | 07.07.2015 | Jenni Hellström

KIRJOITTAJA

Jenni Hellström

Eurojärjestelmä toteuttaa rahapolitiikkaa myöntämällä vakuudellisia luottoja pankeille. Niiden ja muiden rahapolitiikan operaatioiden avulla ohjataan markkinoiden korkotasoa. Keskuspankeilla on tärkeä rooli myös sen varmistamisessa, että tilapäiset vaihtelut pankkien likviditeetissä eivät vaikeuta pankkien toimintaa kuten maksujen selvittämistä tai toisaalta aiheuta ei-toivottuja muutoksia markkinakoroissa. Tätä tarkoitusta varten kansalliset keskuspankit myöntävät juoksuajaltaan yön yli mittaista maksuvalmiusluottoa muissa rahapoliittisissa luotoissa käytettyä korkoa korkeammalla korolla.

Pankit voivat saada luottoa keskuspankista, jos ne täyttävät vastapuolipankeille asetetut ehdot kuten sen, että pankki on todettu vakavaraiseksi. Rahapolitiikan luottoja myönnetään rahoitusasemaltaan vakaille pankeille ainoastaan eurojärjestelmän hyväksymiä vakuuksia vastaan. Pankit käyttävät vakuuksina etupäässä arvopapereita kuten valtion tai yritysten liikkeeseen laskemia velkakirjoja. Luottoa myönnettäessä eurojärjestelmä varmistaa arvopaperien täyttävän niille asetetut kelpoisuusehdot kuten riittävän luottoluokituksen. Ehdot ovat samat kaikkialla euroalueella. Vakuuksiin sovelletaan myös markkina-arvon aliarvostusta eli niitä ei hyväksytä täydestä arvostaan luoton vastineeksi. Vakuudet arvostetaan päivittäin, minkä avulla eurojärjestelmällä on varsin ajantasainen kuva niiden luottokelpoisuudesta ja riittävydestä.

Eurojärjestelmän kansalliset keskuspankit voivat poikkeuksellisissa tilanteissa myöntää pankeille luottoa myös muiden kuin rahapolitiikan operaatioiden kautta. Tällöin puhutaan hätärahoituksesta (englanniksi emergency liquidity assistance). Hätärahoitus on väliaikainen toimenpide. Hätärahoituksen myöntää vastapuolipankin kansallinen keskuspankki, joka myös vastaa operaatioon liittyvistä kustannuksista ja riskeistä.

Hätärahoitusoperaation kautta pankkijärjestelmässä olevan likviditeetin määrä kasvaa. Eurojärjestelmän eli käytännössä Euroopan keskuspankin neuvoston vastuulla on varmistaa, että hätärahoitus ei ole ristiriidassa eurojärjestelmän tavoitteiden ja tehtävien kanssa. Euroopan keskuspankkijärjestelmästä annetun perussäännön mukaisesti EKP:n neuvoston tulee niin ikään rajoittaa hätärahoitusoperaatioita, jos ne eivät ole linjassa eurojärjestelmän tavoitteiden ja tehtävien kanssa. Jotta tämä arvio voidaan tehdä asianmukaisesti, EKP:n neuvostolle tulee ilmoittaa mahdollisista operaatioista ja niiden muutoksista ajoissa.

Kansallisen keskuspankin tulee ilmoittaa pyyntöä tehdessään vastapuolipankin tiedot, hätärahoituksen arvopäivä, määrä sekä korko ja syyt hätärahoituksen myöntämiseen. Syyt voivat mm. johtua talletuspaosta tai vakuuksiin liittyvistä muutoksista. Luotot myöntävä keskuspankki päättää, mitä vakuuksia vastaan luottoa myönnetään. Se toimittaa EKP:n neuvostolle tiedot vakuuksista kuten niiden arvostuksesta. Pankkia valvova viranomainen toimittaa arvion rahoitusta saavan pankin likviditeettitilanteesta sekä vakavaraisuudesta. EKP:n neuvosto voi tarvittaessa päättää asettaa kynnysarvon yksittäistä pankkia tai rahoituslaitoksen ryhmiä koskevan hätärahoituksen määrälle ja vakuuksien aliarvostuksille.

Pankeilla on omistuksessaan paljon valtionlainoja. Kun valtionlainojen luottokelpoisuus heikkenee, myös niiden kelpoisuus vakuutena muuttuu. Esimerkiksi Kreikan kohdalla EKP:n neuvosto on poikkeuksellisesti hyväksynyt lähes keskeytyksettä alkuvuoteen 2015 saakka maan valtionlainat vakuuksiksi rahapolitiikan operaatioihin, kun Kreikka vuonna 2010 alkoi toteuttaa ensimmäistä talouden sopeutusohjelmaa. Kun valtionlainoilta vaadittava luottokelpoisuus ei ole ollut enää voimassa, vakuuskelpoisuuden ehtona on ollut EU/IMF-sopeutusohjelman noudattaminen.

EKP:n neuvosto tarkasteli alkuvuonna 2015 Kreikan valtionlainojen käyttöä rahapoliittisten luottojen vakuutena. Helmikuussa 2015 neuvosto totesi, että vakuuskelpoisuuden ehtoa, joka edellyttää ohjelman etenemistä sovitun mukaisesti, ei voitu enää olettaa. Kreikan valtion liikkeeseen laskemat ja takaamat velkakirjat eivät enää täyttäneet rahapolitiikan operaatioiden vaadittuja vakuuskelpoisuuden ehtoja. EKP:n neuvosto ilmoitti, että päätöksen vaikutuksesta syntyvät likviditeettitarpeet on mahdollista täyttää kansallisen keskuspankin toimesta eurojärjestelmän sääntöjen mukaisesti.

Kesäkuun lopussa Kreikan tilanne eteni siten, että euroalueen valtiovarainministerit vahvistivat sopeutusohjelmaa koskevien neuvottelujen keskeytyneen ja voimassa olevan EU:n sopeutusohjelman päättyvän 30.6.2015.

EKP:n neuvosto käsitteli niin ikään tilannetta kokouksessaan 28.6.2015. Se huomioi Kreikan päätöksen olla jatkamatta EU:n sopeutusohjelmaa. EKP:n neuvosto päätti pitää Kreikan pankeille

myönnettävän hätärahoituksen enimmäismäärän ennallaan. Päätöksen perusteena tarkasteltiin pankkien vakavaraisuutta, vakuuksien arvoa ja sitä, että operaatiot ovat linjassa rahapolitiikan tavoitteiden kanssa. Kreikan hallitus ja keskuspankki asettivat talletusten nostoille koskevia rajoituksia.

EKP:n neuvosto tarkasteli Kreikan tilannetta ja Kreikan keskuspankin hätärahoitusehdotusta edelleen 6.7. ja päätti pitää kreikkalaispankkien hätärahoituksen ennallaan. Lisäksi Kreikan keskuspankin hätärahoituksen vakuudeksi hyväksymiin omaisuuseriin sovellettavaa markkina-arvon aliarvostusta muutettiin. Neuvosto kertoi seuraavansa rahoitusmarkkinoiden tilannetta ja sen mahdollisia vaikutuksia rahapolitiikan mitoitukseen tarkasti.

Asiasanat

EKP, eurojärjestelmä, Kreikka, pankit, rahapolitiikka